

Inhoud

Aula's bij de tijd
Terebinth 25 jaar
- Programma jubileumviering
- Foto's 25 jaar De Terebinth
- Boekenveiling
Buitenlandse begraafplaatsen
Op excursie
Agenda
Colofon

Aula's opgeknapt of aangepast aan de tijd

Wat te doen als op een begraafplaats een bouwwerk staat dat overbodig is geraakt of niet meer aan de eisen van de tijd voldoet? Slopen of hergebruiken? In deze serie voorbeelden van oude gebouwen die bewaard zijn gebleven en hergebruikt worden. Dit keer aandacht voor aula's.

Eeuwenlang was het gebruikelijk dat de begrafenisplechtigheid plaats had in de open lucht, bij de groeve. In de tweede helft van de 19de eeuw ontstond er behoefte aan een aula om bij slecht weer onderdak te bieden aan sprekers en belangstellenden. Dergelijke gebouwen verzezen aanvankelijk mondjesmaat. Het aantal nam langzaam toe in de eerste decennia van de 20ste eeuw met een hausse in de periode 1930-1950.

Na verloop van tijd bleken de meeste van deze aula's alweer te klein en niet meer geschikt voor de toenemende eisen die aan een uitvaartplechtigheid gesteld werden. Sommige oudere aula's zijn gerestaureerd en vrijwel ongeschonden bewaard gebleven, zoals het ontvangstgebouw (1904) op Kovelswade in Utrecht en de aula (1939) op de Essenhof in Dordrecht.

Beide worden nog of weer gebruikt voor uitvaartplechtigheden.

Andere aula's zijn meer of minder zichtbaar opgenomen in een latere uitbreiding. De hoge blokvormige aula op Jaffa (1930) te Delft kreeg in 1997 een uitbreiding. Om het karakter van het gebouw zo min mogelijk aan te tasten heeft de architect gekozen vooreen lage uitbreiding aan de voorzijde, waar onder meer de ontvangstruimte is gevestigd.

Meer gebouwen zijn volgens hetzelfde principe uitgebreid, zoals de aula

Hergebruik gebouwen (3)

Aula Jaffa te Delft

van de particuliere begraafplaats in Bilthoven (1937) die in de loop der tijd herhaaldelijk van uitbreidingen is voorzien.

De aula (1953) op de gemeentelijke begraafplaats aan de Asakkerweg te Ede is in 2000 onder handen genomen. De architect handhaafde de bestaande aula van zeven meter hoogte omdat het bestemmingsplan maar drie meter hoogte toestond voor een nieuwe aula. Het oude gebouw heeft inwendig een metamorfose ondergaan en wordt omsloten door vier nieuw gebouwde lagere kwadranten. In de nieuwbouw zijn ontvangstruimte met familiekamer, terugkomruimte, meditatiekamer en dienstvertrekken ondergebracht. De grote zaal vormt het hart van het geheel.

Uitbreiding voorzien

Soms is er bij de bouw al rekening gehouden met toekomstige uitbreidingen. Dat was in Nieuwegein het geval. Het in 1979 gereed gekomen uitvaartcentrum bestond uit twee vijfhoekige

hoofdelementen: de aula en de condoleanceruimte met daartussen ruimtes voor de verkeersafwikkeling. Zes jaar later kon er eenzelfde hoofdelement toegevoegd worden voor twee koffiekamers met centraal daarachter rouwen opbaarkamers en een crematoriumgedeelte.

Veel aula's van na 1950 zijn in blok-vorm gebouwd, een vorm die eindelijk uit te breiden is. Vaak wordt dan het oudste bouwdeel inwendig en uitwendig ingrijpend verbouwd, waardoor dit niet meer als zodanig herkenbaar is. Bijna iedereen kent wel voorbeelden in de omgeving.

Het kan ook anders, zoals op de begraafplaats aan de Winkelsteegseweg in Nijmegen. Bij de grote uitbreiding van het gebouw in 1999 is rekening gehouden met het behoud van de karakteristieke voorgevel van de oorspronkelijke condoleanceruimte (1958). Zo blijft de historische ontwikkeling zichtbaar.

Tekst en foto's: Rita Hulsmans

Aula Asakkerweg Ede

Het bestuur van de Vereniging de Terebinth nodigt u uit voor de jubileumviering op zaterdag 24 september in zalencentrum De Akker Melkpad 14A, 1217 KC Hilversum.

Programma jubileumviering 24 september

- 13.30 uur *Ontvangst en bezoek fototentoonstelling*
- 14.00 uur *Korte jubileum toespraak door voorzitter, toelichting Terebinth manifest*
Presentatie jubileumboek door Rindert Brouwer
De toekomst van de funeraire cultuur
een drietal impressies door Ineke Strouken (Nederlands Centrum Volks cultuur), Guus Sluijter (Nederlands Uitvaart Museum Tot Zover) en Wim van Midwoud (Landelijke Organisatie Begraafplaatsen)
De funeraire wereld, een wereld apart
afronding van de jubileumbijeenkomst door Marie-Louise Meuris, directeur Begraafplaats Crematorium en Gedenkpark De Nieuwe Ooster.
Uitreiking eerste exemplaren van jubileumboek 'Over 25 jaar'
- 15.30 uur *Afronding met drankje en hapje*

Vanwege het beperkte aantal plaatsen verzoeken wij u zich per omgaande doch uiterlijk 15 augustus aan te melden voor deelname. Dat kan via [email](#), of via de [website](#) van De Terebinth. In de ochtend vindt de Ledenvergadering plaats. Leden van de vereniging ontvangen hiervoor nog een aparte uitnodiging.

Foto's 25 jaar De Terebinth

Op 24 september wordt feestelijk herdacht dat 25 jaar geleden Vereniging De Terebinth werd opgericht. Natuurlijk kennen we de geschiedenis van de vereniging, de ups en downs, maar een duidelijk beeld ervan is nooit getoond. Daarom is de bijeenkomst op 24 september een uitgelezen mogelijkheid om dit te laten zien.

Het idee is een fototentoonstelling samen te stellen die een beeld geeft van het wel en wee van de vereniging, de activiteiten zoals restauratiedagen en excursies, maar ook privé-activiteiten met een funeraire inslag zijn welkom. We willen u daarom vragen uw fotoarchief eens onder de loupe te nemen. Dia's, foto's (analoog of digitaal), alles is welkom. Uit het ingezonden materiaal zal een selectie worden gemaakt om een zo duidelijk mogelijk beeld van de vereniging te krijgen.

Uw inzendingen kunt u richten aan bureau@terebinth.nl of per post aan Bureau Terebinth, Rутtenbeeklaan 57, 6732 AZ Harskamp

De tentoonstellingscommissie: Siska Caneel en Hans van Selm

Boekenveiling

Evenals in 2008 organiseert De Terebinth een verkoop/veiling van boeken en attributen.

Leden en niet-leden zijn in de gelegenheid om overvloedige boeken of boeken aan te bieden aan de vereniging om zo een extra bijdrage te leveren aan het jubileum. Iedereen die boeken (met een funeraire inhoud of achtergrond) wil schenken kan de titels en eventuele beschrijving per mail opsturen naar **Wim Vlaanderen**. Wie niet op het jubileumfeest kan zijn, kan Wim Vlaanderen ook bellen over eventuele instuur- en afleveropties (telefoon 038 4531526). Voor spelregels: zie [website](#).

Op excursie Oude Begraafplaats Gouda

Op excursie

Op 21 mei j.l. organiseerde ik een excursie voor de Historische vereniging Boskoop, langs de oude begraafplaatsen van Waddinxveen, Boskoop en Gouda. In Gouda kregen we tekst en uitleg van de vrijwilligers van de Stichting oude Begraafplaats Gouda over hun aanpak bij herstel en onderhoud van deze Goudse oase. Een werkgroep van de Historische Vereniging Boskoop is in overleg met de gemeente over restauratie- en onderhoudswerkzaamheden aan de oude begraafplaats aan de Reijerskoop uit 1875. Hier ligt onder andere de bekende pomoloog (ooftkundige) Ottolander begraven en vele andere uit de rijke Boskoopse kwekersgeschiedenis.

Tekst en foto: Ada Wille

De schoonheid van het verval

Voor het vierde achtereenvolgende jaar organiseert Terebinth, Tijdschrift voor Funeraire Cultuur, een fotowedstrijd. Het thema van de fotowedstrijd 2011 is: De schoonheid van verval.

Verval en begraafplaatsen horen bij elkaar. Scheefgezakte stenen, gebroken zerken, aangetaste belettering, omgevallen bomen, verlepte bloemen, het zijn de ideale ingrediënten voor fotografen op zoek naar de schoonheid van verval. Ook kapelletjes, aula's, lijkenhuisjes, zuilen, beelden, obelisk en praalgraven blijven niet gespaard voor de tand des tijds.

Soms verkeert een hele begraafplaats of kerkhof in verregaande staat van verval. Of de dodenakker is gesloten verklaard en wordt niet meer onderhouden. De natuur neemt dan weer bezit van de begraafplaats en het verval grijpt om zich heen. Regen en wind geven het een extra dimensie, maar ook een zonnestraal kan de vergankelijkheid extra belichten. De schoonheid van het verval vormt een uitdaging voor fotografen.

Alle informatie en het wedstrijdreglement staan te lezen op de [website](#).

Verval op de begraafplaats van Loenen
Foto: Bert Pierik

Bezoek aan buitenlandse begraafplaatsen

Veel mensen bezoeken tijdens hun vakantie in het buitenland begraafplaatsen. De redactie van de Nieuwsbrief vroeg een aantal leden van de vereniging welke begraafplaats in het buitenland hun favoriet is. Zelf een favoriet? Stuur een foto met een korte beschrijving van waarom juist deze begraafplaats naar de redactie. Wij plaatsen de inzendingen op een speciaal **blog**.

Begraafplaats Staglieno te Genua (Italië)

Op deze begraafplaats is het 19de-eeuwse realisme in zijn meest extreme vorm doorgevoerd. Zijn de levensgrote beelden van treurende mensen het toppunt van slechte smaak, onvervals- te kitsch of ontroerend mooi? Oordeel zelf. Intrigerend zijn ze in ieder geval.
Tekst en foto: Anja Krabben

Hollywood met andere ogen

Al wandelend op de begraafplaats Hollywood Forever keken wij toevallig omhoog en zagen daar op de bergen de naam HOLLYWOOD, normaal een beeld dat je ziet bij films en reporta-

ges over filmsterren etc. Als we nu de bergletters HOLLYWOOD zien op de tv hebben wij daar voor eeuwig een andere associatie mee.

Tekst en foto: Antoine Fonville

Highgate West: de Victoriaanse onderkant van Londen

Wie in de wereldstad Londen de drukte even wil ontvluchten, kan eens naar een van de zeven prachtige victoriaanse begraafplaatsen gaan (Magnificent 7) die in een cirkel rond het huidige centrum liggen. Een van de mooiste vind ik Highgate West. Aangelegd (1939) in het groen met het Parijse Père Lachaise als voorbeeld, wilden

Links: Staglieno | Rechts: De beroemde letters HOLLYWOOD

Links: De schoonheid van verval op Highgate West | Rechts: Begraafplaats uit Kirn | Onder: Döbling

the rich and famous hier zo indrukwekkend mogelijk begraven worden. Daarbij dienden de antieke Egyptenaren, Grieken en Romeinen met hun obelisk en mausolea als voorbeeld. De dichte begroeiing en smalle slingerende padjes, het glooiende terrein met overal schots en scheef grafmonumenten, zorgen voor een soort filmset waarin de tijd stil lijkt te staan.

Tekst en foto: Liesbeth Vermeulen

Elke begraafplaats is interessant

Niet elke begraafplaats is mooi. Maar iedere rustplaats is wel interessant. Dat bleek weer toen ik begin mei op vakantie was in Hunsrück. Deze verstilte Duitse streek ten oosten van Luxemburg is vooral bekend van de opnames voor de televisieserie Heimat. Dit epos laat zien hoe de inwoners van het fictieve dorpje Schabbach de grote gebeurtenissen uit de twintigste eeuw ondergaan. Paul Simon en zijn familie staan hierbij centraal. Ook tijdens elke vakantie verkende ik de funeraire plekken in de omgeving. Zo raakte ik verzeild op de gemeentelijke begraafplaats van Kirn. Het militaire deel van deze doorsnee dodenakker laat zien dat ook dit stadje sinds 1870 veel oorlogsellende heeft gekend. Aan de rand van de begraafplaats vond ik een afgeschermd terrein

met graven van een familie Simon. Hier raakten fictie en werkelijkheid elkaar en werd ook de begraafplaats van Kirn interessant.

Tekst en foto: Wim Cappers

Döbling Friedhof

Een miskende dodenakker in Wenen. Wenen is misschien wel dé stad voor de funeraire bezoeker. Iedereen kent de laatste rustplaats van de Habsburgers, Zentralfriedhof en zo veel meer. Döbling is ongekend. De begraafplaats uit 1885 herbergt juweeltjes. Naast een aantal Jugendstilmonumenten en prachtige naakten zijn hier ook mausolea en zelfs een Egyptische tempel te bewonderen.

Tekst en foto: Jacques Buermans

Napoleons laatste reis. Illustratie: Museum Tot Zover

Overige excursies en tentoonstellingen

5 juli

Avondwandeling Oude Begraafplaats Gouda, Pr. Hendrikstraat, start 19.30 uur.

21 juli

Tour des Cimetières: Kerkhoven zonder kerken in Groningen. [Meer informatie](#).

27 augustus

Onthulling kindermonument, Oude Begraafplaats Gouda, Pr. Hendrikstraat, aanvang 11.00 uur.

Tot 1 oktober

Hedendaags funerair kunstproject van [Kunstig Gavere](#), Sint-Christianapark in Dikkelvenne (Gavere, België).

Tot 2 oktober

Napoleons laatste reis - prenten uit de collectie Jol. [Nederlands Uitvaart Museum](#) Tot Zover, Kruislaan 124, Amsterdam

Excursies Terebinth

17-24 juli Duitsland en Tsjechië

Achtdaagse funeraire reis naar Duitsland en Tsjechië: Tempus fugit.
Informatie: [Terre Aarde](#)

12 oktober Den Haag

Informatie: [Terebinth Excursies](#).

Colofon

Terebinth Nieuwsbrief is een uitgave van De Terebinth, vereniging voor Funeraire Cultuur en wordt uitgeven onder verantwoordelijkheid van Terebinth, tijdschrift voor funeraire cultuur. De redactie nodigt de lezers uit om te reageren op deze Nieuwsbrief.

Redactieadres:

nieuwsbrief@terebinth.nl

[Aanmelden](#) voor Nieuwsbrief

[Afmelden](#) voor Nieuwsbrief